BONUS #4

SOCJOLOGIA

PLAKATY DO SALI

PYTANIA SPOJRZENIA SOCJOLOGICZNEGO

24 pytania, które uczą patrzeć na codzienność jak socjolog.

INFORMACJE O MATERIALE

PLAKATY DO SALI – PYTANIA SPOJRZENIA SOCJOLOGICZNEGO

Bonus #4

Materiał edukacyjny przeznaczony do wykorzystywania podczas zajęć, powtórek, dyskusji oraz pracy z uczniami.

Zakup materiału umożliwia drukowanie plakatów na potrzeby własnej pracy edukacyjnej.

Zabronione jest odsprzedawanie, publiczne udostępnianie lub rozpowszechnianie pliku cyfrowego.

Copyright © 2026. Wszelkie prawa zastrzeżone.

24 PYTANIA, KTÓRE UCZĄ PATRZEĆ SOCJOLOGICZNIE

Cztery grupy pytań. Jeden sposób myślenia:
nie przyjmuj rzeczywistości społecznej jako oczywistej.

01 — PATRZ SOCJOLOGICZNIE

Od „tak jest" do „dlaczego jest właśnie tak?".

6 plakatów

02 — GRUPY, NORMY I INSTYTUCJE

Zobacz zasady i struktury stojące za codziennym zachowaniem.

6 plakatów

SPOJRZENIE SOCJOLOGICZNE

03 — WŁADZA, NIERÓWNOŚCI I PRACA

Pytaj o decyzje, możliwości, zasoby i interesy.

6 plakatów

04 — KULTURA, HISTORIA I ZMIANA

Sprawdź, co wydaje się naturalne, choć zostało społecznie ukształtowane.

6 plakatów

03

POWIEŚ PYTANIE. URUCHOM MYŚLENIE.

Socjologia zaczyna się wtedy, gdy przestajemy traktować codzienność jako coś oczywistego. Te plakaty mają pomagać uczniom zatrzymywać się przy zwykłych sytuacjach i zadawać pytania o normy, grupy, instytucje, władzę, nierówności, kulturę i zmianę społeczną. Nie trzeba używać wszystkich naraz. Jedno dobre pytanie może rozpocząć całą lekcję.

JAK Z NICH KORZYSTAĆ?

01 POWIEŚ

Wybierz pytanie związane z aktualnym tematem lekcji.

02 POKAŻ SYTUACJĘ

Podaj przykład z życia codziennego, szkoły, mediów lub społeczeństwa.

03 ZAPYTAJ

Poproś uczniów, by spojrzeli na sytuację przez pytanie z plakatu.

04 POGŁĘB

Zapytaj: „Co w tej sytuacji zauważyliśmy dopiero po zadaniu tego pytania?”

DOBRE PYTANIE ZMIENIA SPOSÓB PATRZENIA.

MODUŁ 01

PATRZ SOCJOLOGICZNIE

Nie pytaj tylko: „Co się dzieje?” Zapytaj również: „Dlaczego dzieje się właśnie tak?”

ZOBACZ WIĘCEJ NIŻ TO, CO WIDAĆ NA PIERWSZY RZUT OKA.

DLACZEGO TO DZIEJE SIĘ WŁAŚNIE TAK?

Za codziennymi sytuacjami często stoją
normy, instytucje, interesy i relacje między ludźmi.

NORMA | INSTYTUCJA | RELACJA

PLAKAT 02

CZY ZAWSZE TAK BYŁO?

To, co dziś wydaje się oczywiste,
w innym czasie mogło wyglądać zupełnie inaczej.

WCZORAJ → DZISIAJ → JUTRO

Co się zmieniło — i dlaczego?

KTO NA TYM KORZYSTA?

Ta sama zasada lub decyzja może mieć różne skutki dla różnych grup.

KTO ZYSKUJE?

KTO TRACI?

KTO DECYDUJE?

04

CZY MOGŁOBY BYĆ INACZEJ?

» To, że coś funkcjonuje w określony sposób, nie oznacza, że jest to jedyny możliwy sposób.

Co musiałoby się zmienić?

POSTER 05

KTO USTALIŁ TĘ ZASADĘ?

Za każdą formalną regułą stoi decyzja, instytucja lub proces, który nadał jej znaczenie.

- **KTO?**
- **PO CO?**
- **JAK JEST EGZEKWOWANA?**

- SZKOŁA
- PAŃSTWO
- ORGANIZACJA
- GRUPA

Czy każda zasada jest formalna?

CO W TYM JEST SPOŁECZNE?

To, co wygląda na indywidualny wybór, często ma również społeczne uwarunkowania.

Co wpływa na decyzję jednostki?

GRUPY, NORMY I INSTYTUCJE

Nie działamy sami. Żyjemy wśród ludzi, zasad i instytucji.

Zobacz, co organizuje życie między ludźmi.

PLAKAT 12

DO JAKIEJ GRUPY NALEŻYSZ?

Każdy z nas należy do wielu grup —
a każda może wpływać na nasze zachowanie,
język i sposób myślenia.

- KTO?
- CO NAS ŁĄCZY?
- JAK NA SIEBIE WPŁYWAMY?

RODZINA

KLASA

JA

ZNAJOMI

INNA GRUPA

Czy zachowujesz się tak samo w każdej grupie?

PLAKAT 13

KTO ZOSTAJE POZA GRUPĄ?

Każda grupa ma swoje granice —
czasem wyraźne, a czasem prawie niewidoczne.

KTO JEST „W ŚRODKU”?

KTO JEST „NA ZEWNĄTRZ”?

CO DECYDUJE O PRZYNALEŻNOŚCI?

Czy granice grupy mogą się zmieniać?

PLAKAT 14

JAKIE NORMY TUTAJ DZIAŁAJĄ?

Nie wszystkie zasady są zapisane.
Wiele z nich poznajemy, obserwując reakcje innych ludzi.

Czy norma działa nawet wtedy, gdy nie ma jej w regulaminie?

PLAKAT 15

JAKA INSTYTUCJA MA TU WPŁYW?

Rodzina, szkoła, państwo, media czy rynek wpływają na nasze **możliwości** i **zachowania**.

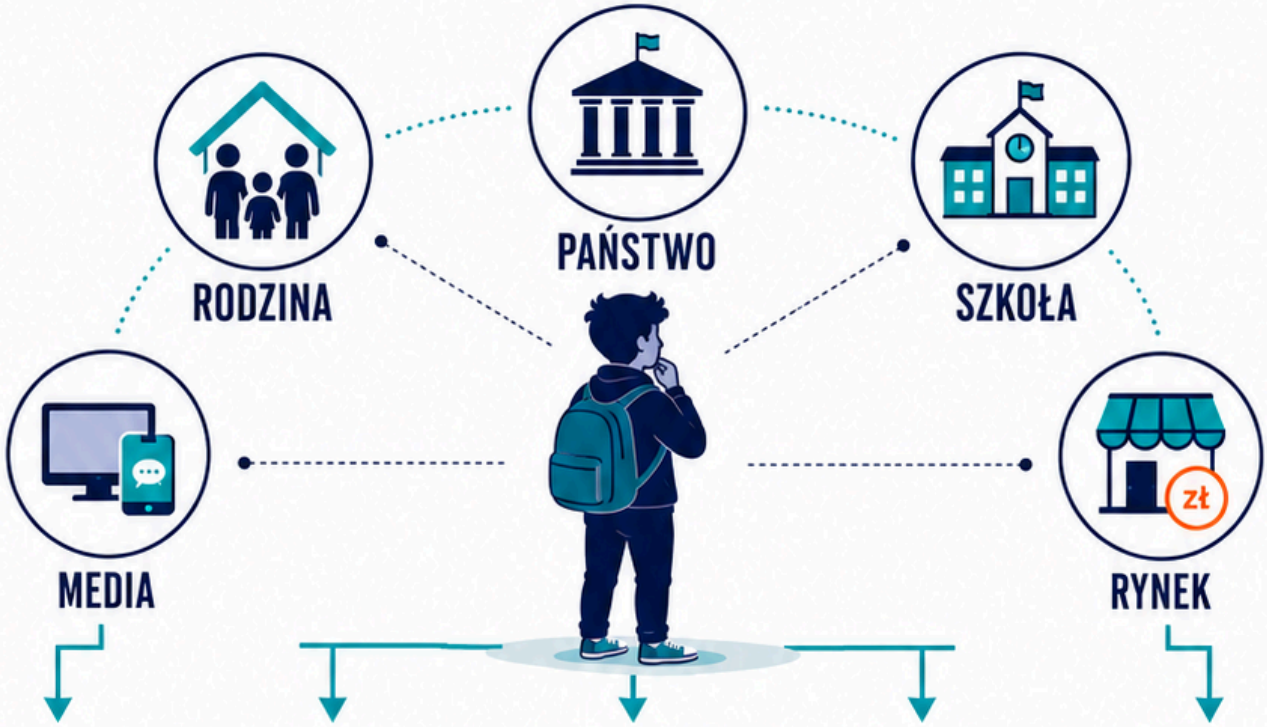

NAUKA

wpływa na wiedzę i umiejętności

PRACA

określa prawa pracy i warunki zatrudnienia

INFORMACJA

NEWS

kształtuje opinie i dostęp do wiedzy

PRAWO

ustala zasady i chroni prawa

KONSUMPCJA

zł

odpowiada za wybory i dostęp do dóbr

Instytucje organizują, umożliwiają, ograniczają i koordynują nasze życie.

? Która instytucja organizuje tę sytuację?

? Jakie reguły z nią się wiążą?

PLAKAT 16

CO SIĘ DZIEJE, GDY KTOŚ ŁAMIE NORMĘ?

Reakcje innych ludzi pomagają wzmacniać normy – od pochwały aż po formalną karę.

ZACHOWANIE

AKCEPTOWANE

- POCHWAŁA
- AKCEPTACJA
- NAGRODA

NIEAKCEPTOWANE

- KRYTYKA
- ODRZUCENIE
- KARA

FORMALNE

Zasady zapisane w przepisach, regulaminach, prawie.

NIEFORMALNE

Reakcje ludzi z otoczenia: słowa, gesty, opinie, emocje.

Czy reakcja musi być oficjalna, żeby wpływać na zachowanie?

PLAKAT 17

SKĄD UCZYMY SIĘ TYCH ZASAD?

Uczymy się życia społecznego
poprzez kontakty z ludźmi, grupami i instytucjami.

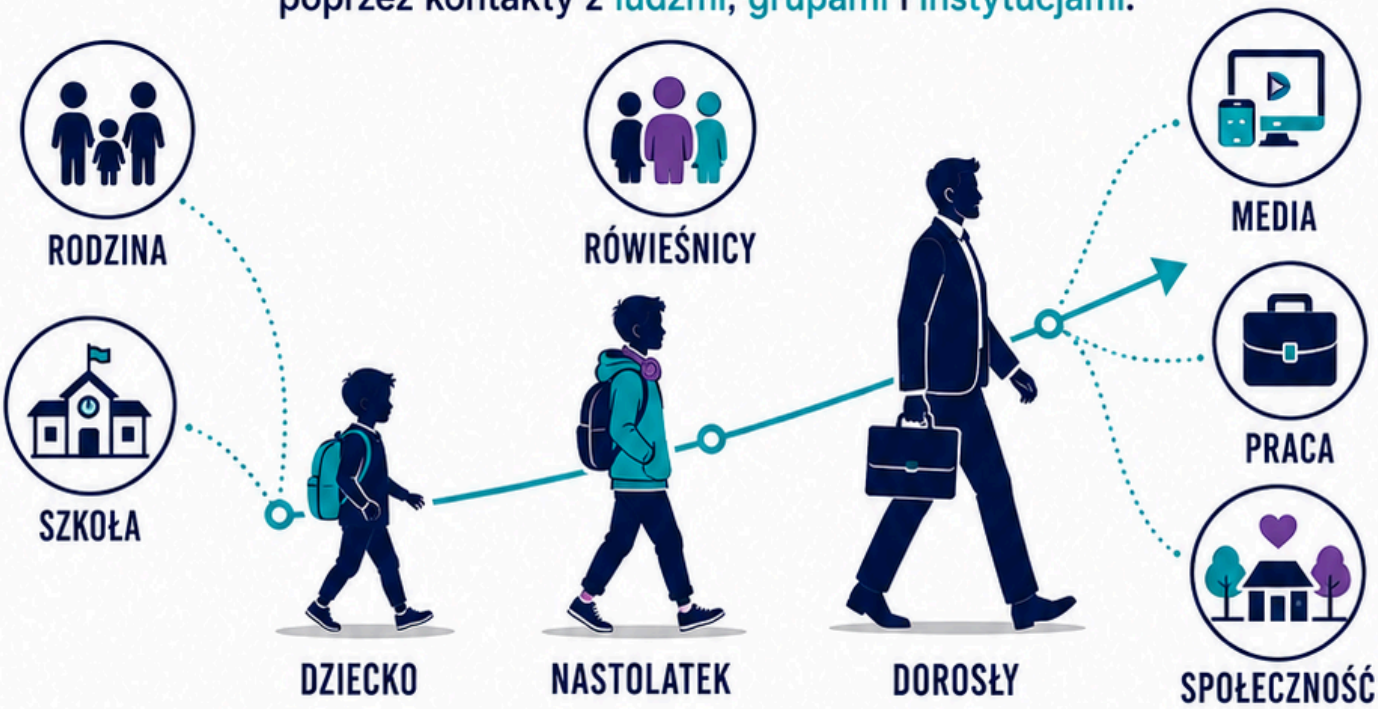

KTO NAS UCZY?

CZEGO SIĘ UCZYMY?

CZY UCZYMY SIĘ TYLKO W DZIECIŃSTWIE?

- JĘZYK
- NORMY
- WARTOŚCI
- ROLE
- ZWYCZAJE

Socjalizacja trwa przez całe życie.

MODUŁ 03

WŁADZA, NIERÓWNOŚCI I PRACA

Nie wszyscy mają takie same zasoby, możliwości ani wpływ na decyzje.

01 WŁADZA

02 NIERÓWNOŚCI

03 PRACA

? Kto ma wpływ?
Kto ma dostęp?
Kto wykonuje pracę?

Zobacz relacje ukryte za decyzjami, zasobami i pracą.

PLAKAT 19

KTO PODEJMUJE DECYZJE?

Władza staje się widoczna, gdy pytamy, kto może podejmować decyzje wpływające na innych.

KTO DECYDUJE? | KOGO TO DOTYCZY? | KTO MOŻE WPŁYNĄĆ NA DECYZJĘ?

DECYZJA → WPŁYW → SKUTEK

Czy osoba, której dotyczy decyzja, zawsze ma wpływ na jej podjęcie?

PLAKAT 14

KTO MA WIĘCEJ MOŻLIWOŚCI?

Nie wszyscy zaczynają z tego samego miejsca
i nie wszyscy mają dostęp do tych samych zasobów.

KTO MA DOSTĘP?

DO CZEGO?

CO UŁATWIA, A CO UTRUDNIA?

MOŻLIWOŚCI

- ZASOBY
- EDUKACJA
- MIEJSCE ZAMIESZKANIA
- SIECI RELACJI

PLAKAT 15

CZY RÓŻNICA ZAWSZE OZNACZA NIERÓWNOŚĆ?

Ludzie mogą się różnić, ale nierówność pojawia się wtedy, gdy różnice wiążą się z nierównym dostępem do zasobów, możliwości lub wpływu.

RÓŻNICA

Różni ludzie. Różne wybory.
Ten sam poziom dostępu.

NIERÓWNOŚĆ

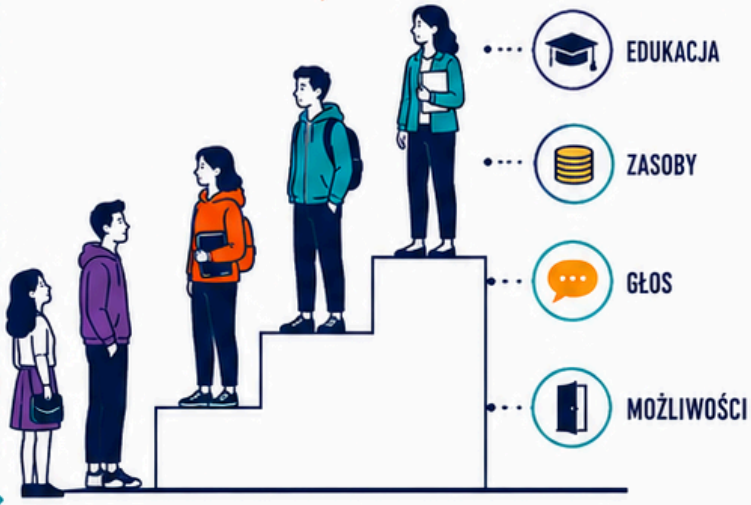

Różnice prowadzą do nierównego dostępu, wpływu i szans.

- CZY KTOŚ MA MNIEJ DOSTĘPU?
- CZY KTOŚ MA MNIEJ WPŁYWU?
- CZY RÓŻNICA TWORZY PRZEWAGĘ?

Nie każda różnica jest nierównością.
Ale każda nierówność wymaga pytania o jej skutki.

PLAKAT 16

KTO PRACUJE, A KTO KONTROLUJE ZASOBY?

W pracy warto pytać nie tylko o to, kto wykonuje zadania, ale też kto decyduje o zasobach i sposobie organizacji pracy.

PRACA → ORGANIZACJA → ZASOBY

DECYZJE → WARUNKI PRACY

KTO DECYDUJE O ZASOBACH?

KTO ORGANIZUJE?

KTO WYKONUJE PRACĘ?

Czy wykonywanie pracy oznacza również kontrolę nad sposobem jej organizacji?

PLAKAT 17

KTO MA GŁOS, A KTO JEST POMIJANY?

Być obecnym nie zawsze oznacza mieć wpływ.
Warto pytać, czyj głos jest słyszany i brany pod uwagę.

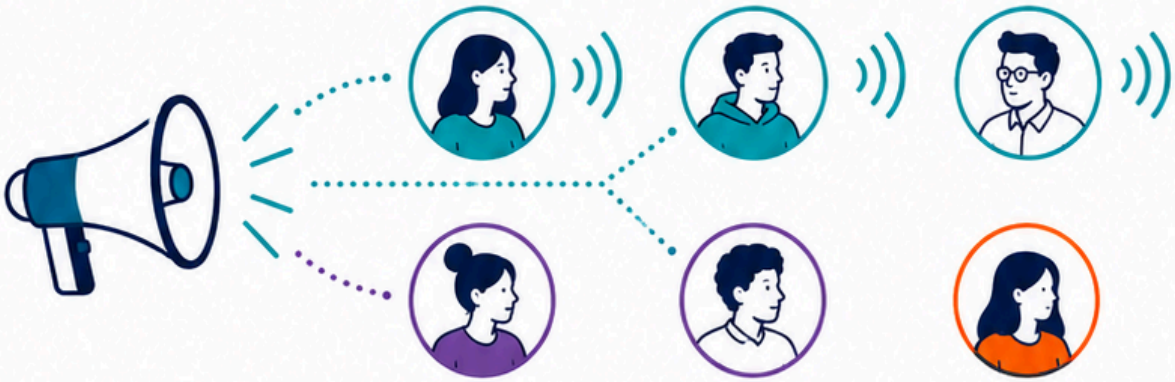

KTO MÓWI? | **KTO JEST SŁUCHANY?** | **KTO WPŁYWA NA DECYZJĘ?**

Czy wszyscy mają taką samą możliwość zabrania głosu?

PLAKAT 18

DLACZEGO NIERÓWNOŚCI SIĘ UTRZYMUJĄ?

Nierówności mogą utrzymywać się, gdy różnice w zasobach i możliwościach są przekazywane lub odtwarzane w kolejnych sytuacjach i pokoleniach.

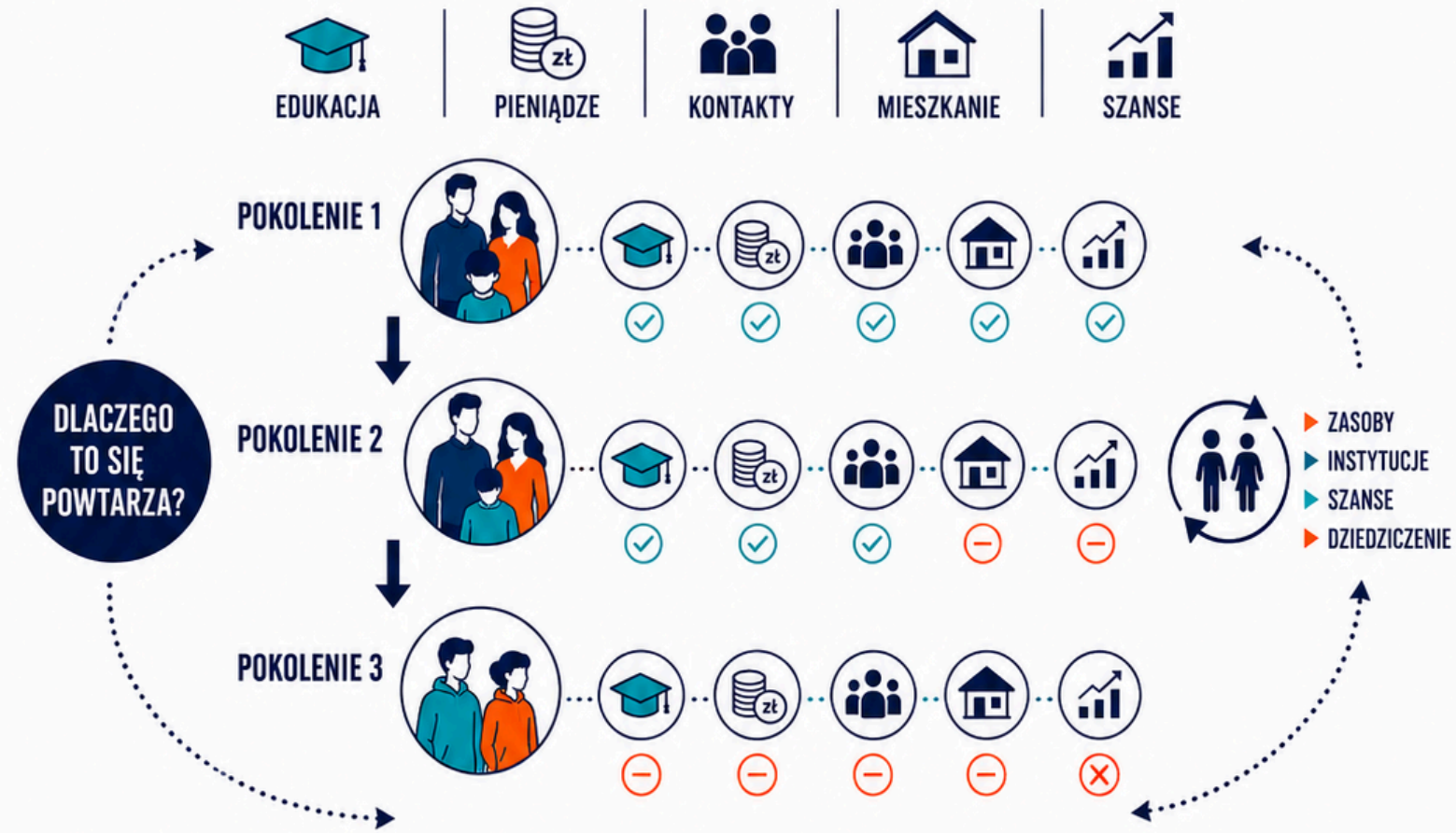

? Co sprawia, że przewagi lub ograniczenia mogą przechodzić z jednej sytuacji do kolejnej?

Patrz na różnicę. Pytaj o dostęp. Sprawdzaj, kto decyduje.

KULTURA, HISTORIA I ZMIANA

To, co dziś wydaje się oczywiste,
ma swoją **historię** i może wyglądać
inaczej w innych kulturach.

Nie wszystko, co trwa długo,
jest niezmienne.

PLAKAT 19

CZY TO ZAWSZE WYGLĄDAŁO TAK SAMO?

Zmiana społeczna staje się widoczna, gdy porównujemy tę samą sferę życia w różnych momentach historii.

CO SIĘ ZMIENIŁO?

CO POZOSTAŁO?

DLACZEGO?

Czy to, co dziś jest normą, kiedyś mogło być wyjątkiem?

PLAKAT 20

CO ZMIENIŁO SIĘ Z CZASEM?

Zmiana społeczna może dotyczyć
norm, ról, technologii, instytucji, pracy i relacji między ludźmi.

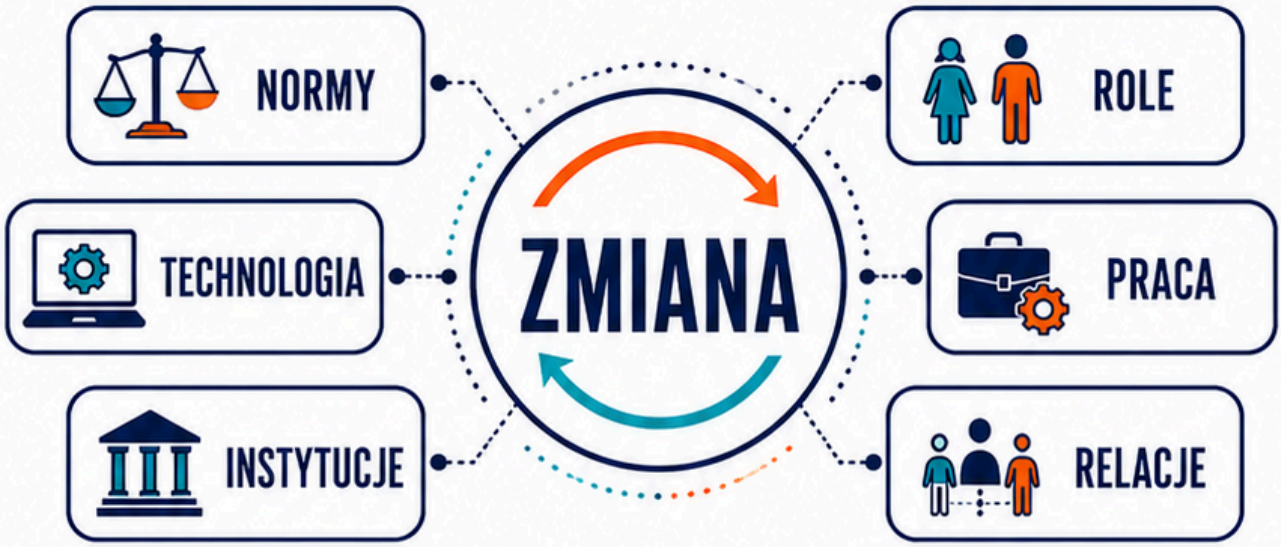

CO BYŁO INACZEJ? | **CO SIĘ ZMIENIŁO?** | **CO SPOWODOWAŁO ZMIANĘ?**

Zmiana nie zawsze oznacza postęp –
ale zawsze daje coś do analizy.

PLAKAT 21

SKĄD WZIĘŁA SIĘ TA REGUŁA?

Reguły mają historię. Często powstają jako odpowiedź na potrzeby, konflikty, wartości lub zmiany społeczne.

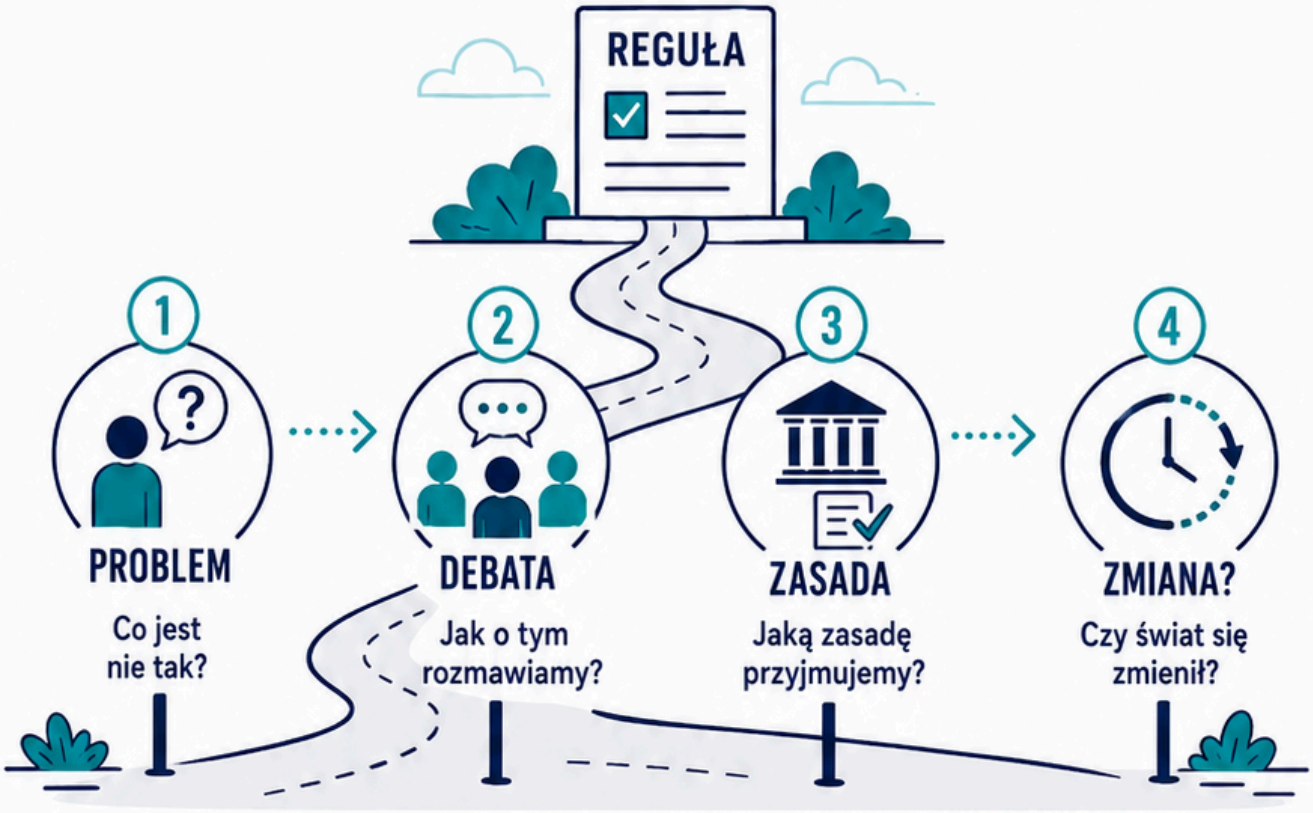

KIEDY? | DLACZEGO? | W JAKIM KONTEKŚCIE?

Czy zasada, która miała sens kiedyś, zawsze ma sens dziś?

PLAKAT 22

JAK KULTURA WPŁYWA NA NASZE WYBORY?

Kultura nie podejmuje decyzji za nas,
ale wpływa na to, co uznajemy za normalne,
atrakcyjne, właściwe lub możliwe.

KULTURA · GRUPA · **WYBÓR** · MEDIA · DOŚWIADCZENIE

CO UZNAJEMY ZA NORMALNE? | CO NAM SIĘ PODOBA? | SKĄD TO WIEMY?

Czy nasze preferencje byłyby takie same
w innym społeczeństwie lub innej epoce?

PLAKAT 23

CO WYDAJE SIĘ NATURALNE CHOĆ JEST SPOŁECZNE?

Nie wszystko, co wydaje się oczywiste, wynika z natury. Wiele naszych zachowań, oczekiwań i sposobów życia uczymy się w społeczeństwie.

NA PIERWSZY RZUT OKA

Jeśli w różnych społeczeństwach wygląda to inaczej, warto zapytać o kulturę.

OCZYWISTE? → PORÓWNAJ → ZAPYTAJ O HISTORIĘ → ZOBACZ SPOŁECZEŃSTWO

Czy to, co uznajemy za „normalne”, byłoby równie oczywiste w innym czasie lub innym społeczeństwie?

PLAKAT 24

JAK SPOŁECZEŃSTWO MOŻE SIĘ ZMIENIAĆ?

Społeczeństwo nie jest nieruchome.
Zmienia się, gdy zmieniają się ludzie, normy, instytucje,
technologie i relacje między nimi.
Zmiana może być szybka albo powolna, planowana albo nieoczekiwana.

CO MOŻE URUCHOMIĆ ZMIANĘ?

KTO MOŻE W NIEJ UCZESTNICZYĆ?

JAKIE MOGĄ BYĆ JEJ SKUTKI?

LUDZIE + INSTYTUCJE + KULTURA + TECHNOLOGIA → ZMIANA SPOŁECZNA

ZMIANA ≠ ZAWSZE POSTĘP

Czy każda zmiana jest planowana?
Nie. Zmiana może wynikać zarówno z działań ludzi,
jak i z procesów, których nikt pojedynczo nie zaplanował.

PYTAJ. PORÓWNUJ. ANALIZUJ. PATRZ SOCJOLOGICZNIE.

Jedno dobre pytanie może zmienić sposób, w jaki widzisz społeczeństwo.